

[Transcript] Dagens Eko / Giftattackerna som tystar Putins kritiker

Hallå, det här är den nya nyhetspådden Dagens Eko. Nu börjar vi.

Ulrika, hur känns det att bli förgiftad med ett nervgift?

Extremsmärta, svårt att andas.

Så att det ringer i öronen, synrubbningar, orange fält.

Allt det här är tecken på ett nervsystem som håller på kollapsar.

Det här är Dagens Eko med Robin Olin.

Idag så giftmördas potenskritiker om den ryska säkerhetstjänstens giftarsenal.

Den ryska oppositionspolitiken Alexei Navalny sitter på ett inrikesflyg på väg mot Moskva.

Det är den 20 augusti 2020. Plötsligt börjar han svettas kraftigt och tar sig snabbt i flygplanstoiletten.

Där faller han ihop och skriker av smärta.

Navalny överlever medakulöst.

Och kan, efter att han har vaknat upp Urkoma, berätta om vad han tänkte när giftet började verka i kroppen på honom.

Alla cellen av dina vatten berättar om vatten.

Jest är Sveriges radiosvetenskapscommentator Ulrika Björkstén.

Ulrika, vi ska alltså fokusera på gifterna som den ryska säkerhetstjänsten misstänks använda sig av.

Och jag tänker att vi börjar med det gift som utredningar senare visat att Navalny attackerades med. Novichok.

Vad är det här egentligen för något?

Novichok, det betyder egentligen nykommning eller nybörjare. Så det är liksom ett samlingsnamn på den nya klassen när det är gifter som man utvecklade i Ryssland.

Och hur utvecklar de det här?

Ja, det var under flera decennier faktiskt på ett speciellt laboratorium som man hade byggt just för att ta fram kemiska vapen.

Statens forskningsinstitut för organisk kemi och teknik. Och det var ett stort laboratorium som jobbade med just närvgifter i kemiska vapen.

Men sen var det ju också så under långa tider att man gjorde försök på människor, på dödsstraftdömda fångar som man då faktiskt hade i jät och använde som mänskliga försöksdjur.

Så hela den här anläggningen är liksom en hårresande historia.

Ja, fruktansvärt. Varför gör de det här?

Jag frågar om man kemisterna själva så gör de det antagligen för att den kombinationen var tvingade och att göra karriärer som kemister efter många års studier.

Men syftet med alltihopa, det är ju att framställa gifter som är svåra eller omöjliga att spåra.

Men hur har den ryska säkerhetstjänsten sedan använt sig av de här gifterna då?

Ja, det har ju varit flera fall av förgiftningar med de här gifterna i Novichokfamiljen genom åren, men också med helt andra gifter.

Vi är sorry to announce att Alexander Litvinenko died at the University College Hospital at 9.21 on the 23rd of November 2006.

2006 så mördades den ryska avhopparen Alexander Litvinenko.

An inquiry has found that his murder was an operation of the Russian security service.

Det var i Storbritannien och av radioaktivt polonium och troligen var det så att det var hans tes som förgiftades.

Man ser framför sig bilderna när han ligger i en sjukhus säng och har tappat håret och ser väldigt

blek ut.

Exakt. Och där finns det ju också dem som säger just att anledningen att man sedan så att säga gick tillbaka till Novichok

var just att det var så väldigt lätt att spåra. De hade lämnat spår efter sig som det sägs över halva Europa av den här poloniumtransporten.

Men alltså, Novichok är då mycket lättare att omärkligt föra fram till det ställe där man vill använda det.

I Storbritannien så spekuleras det om vad som kan ha hänt än för det detta spion som hittats medvettslös tillsammans med sin dotter.

2018 så förgiftades Sergej Skripal och hans dotter Julia.

Skripal är också en avhoppare och faktiskt före detta underrättelse-officer.

De två förgiftades av Novichok men överlevde och skäl till det var troligen att de helt enkelt tvättade händerna.

Två personer vårdas på sjukhus efter att ha kommit i kontakt med samma typ av nervgift som den ryske tidigare spionen Sergej Skripal och hans dotter utsattes för tidigare i år.

Och bara ett par månader senare så förgiftades ytterligare två personer.

Det var avsäktat för de rowarna så påvisade de Novichok.

Charlie Roly hade hittat en liten flaska i en papperskorg som han trodde innehöll parfym och som han sen gav till Dom Stöggers och hon spräjade sig sen i sin tur på halsen.

Men den här flaskan visade sig innehålla inte parfym utan novitjock.

Och det slutar med att Don Sturges dör.

Charlie Rowley som troligen har fått i sig mindre dos.

Han blir allvarligt sjuk men överlever.

Och sen 2020 så är det Navalny som sitter på ett inrikesflyg i Ryssland.

Och han drabbas då plötsligt av svettningar och blir medvettslös.

Och där nödlandar planet.

Han föres till ett sjukhus i Omsk där han blir kvar i två dagar.

Men sen lyckas hans medarbetare och vänner få ut honom

så han kommer till Charité-sjukhuset i Berlin, ett av Europas främsta sjukhus.

Och det här är ju ett fall som uppmärksammas väldigt mycket.

Vi vet mycket om vad som faktiskt händer.

Men vad händer i kroppen om vi börjar där?

För att förstå vad novitjock gör så behöver man veta att

det finns en signalsubstans som bildas i synapserna mellan närverna som heter acetylkulin.

Och det här är det ämne som överför närvsignalerna i synapserna.

Men det får inte ligga kvar.

Det behöver försvinna väldigt snabbt.

Man har skickat iväg närvsignalerna och behöver nästa kunna komma.

Och det här är instruktionen till kroppen.

Det här är instruktioner som finns i kroppen om hur den ska bete sig.

Och då finns det ett enzym som bryter ner den här signalsubstansen.

Vad novitjock gör är att det går in och blockerar det här enzymet

så inte det funkar. Så att den här signalsubstansen som har bildats

den ligger kvar. Så att man kan säga ledningen blir helt tjockad.
Det ligger och signalerar och det finns inget utrymme för att skicka några nya närvsignaler.
Och vad händer då?
Det här leder till ett helt överaktivt närvsystem.
Så att det blir ett epileptiskt anfall i princip.
Som också till slut gör att man inte kan andas och leder till hjärtsstopp.
Men av all ni?
Nej, det hinner inte gå så långt.
Och allting handlar ju om dos och hur snabbt man kan få behandling.
För det finns motgifter.
Man vet ganska väl i det här laget hur man ska behandla den här typen avgiftning.
Det man gör allra först, men av all ni då redan i Ryssland,
är att man försätter honom i artificiell coma.
Men hjärnan i coma så signalerar den helt enkelt.
Så då får man in ner den här överaktiviteten.
Så ger man sedan också epilepsimedicin som bryter signalerna.
Och sen finns det då också medel som kan blockera själva giftet.
Så att det inte kan fortsätta att gå in och förstöra det här enzymet som är så viktigt.
Så att man jobbar på tre nivåer samtidigt.
Och då har man stoppat Novichok?
Ja, då har man stoppat Novichok.
Konstantin.
Det är en extraordinär scen.
Russian opposition-leader Alexei Navalny, på telefon med en av de FSB-unitarna,
tror att han bryter honom i august.
I Navalnys fall så har det sen visat sig att han fick det här giftet på kalsongerna.
Okej, du vet hur det är.
Det är ju Navalny själv som har ringt upp en av agenterna som var inblandade.
Han spelar då en seniorperson i den ryska underrättelsetjänsten.
Och säger att han ska göra en utredning om varför man har misslyckats med fallet Navalny.
Vi satt i giftet i kalsongerna, säger då den här agenten.
Jag har kalsongerna, säger Navalny.
Ja, i skrevet.
Där applicerade vi giftet så du skulle komma direkt mot skrevet.
Där kan man ju tänka sig att man har en ganska tunn huvud där.
Så det finns ju någon slags tanke bakom det i antagligen.
Putin får en fråga om just den här förgiftningen av Navalny på en presskonferens.
Och förnekar då att den ryska säkerhetstjänsten skulle ha något med det att göra.
Och säger att om den ryska säkerhetstjänsten skulle ha utfört något så hade de,
som man säger, avslutat jobbet.
Ligger det något i det?
Alltså att om man nu ger sig ut för att döda någon med ett gift så här.
Varför verkar det inte fungera?
Nej, men där kan man väl säga att Navalny hade väldigt tur.

För det verkar ju då som ett ganska omständligt sätt att försöka ha hjälp.

Om det slutändan är lite upp till turen, som du säger, om det ska lyckas eller inte.

Ja, och det är väl just det här att man vill kunna göra det i det fördolda, i smyg helt enkelt.

Så det lättare att skapa dimmer i doer och förneka att det här har varit ett beständningsmord, till exempel.

Svarta bilar med tonade rutor kör in i den turkiska kuststan Antalya.

Utkliver Rysslands utrikesminister Sagila Braub och låter sig fotograferas.

I nästa kortes ukraina utrikesminister Dmitry Koleba.

Med medling från Turkiet hålls försök till fredsförhandlingar här under våren 2022.

Sen hände något. Den rysk-olig arken Roman Abramovic, som deltar i samtalen, börjar må dåligt på hotellet.

Enligt uppgift faller hudav från hans ansikte, ögonen verkar och han tappas synen i flera timmar.

Ukrainska fredsförhandlare rapporterar in liknande symptom.

Och Ukrainas utrikesminister Koleba riktar misstankarna mot Kräml.

Jag råder alla som åker till förhandlingar med den ryska federationen att inte äta eller dricka något.

Och helst undvika och vidröra några ytor, säger han i en videointervju.

Ulrika, det är ju oklart vad det är som hänt under de här förhandlingarna.

Men om man tänker på den typ av symptom som rapporteras här, skulle det kunna vara någon form av gift, tänker du?

I det här fallet som man inte kunde slå fast, att det var någon förgiftning.

Men det var ju det här med röda och rinnande ögon och sen inte bara hud som svider utan flagnande hud.

Och det skulle kunna vara flera olika saker. Dels hade talat om en kemikalie, ett gift alltså.

Sen kan det ju också vara någon slags biologiskt vapen, alltså någon form av smitta.

Och sen så finns det faktiskt teorier också om att det skulle kunna vara riktade radiovågor eller mikrovågor.

Det där är ju någonting som har talat som ganska länge, att Ryssland har jobbat mycket med forskning kring den typen av vapen.

Och det är faktiskt så. Där ibland kan man ganska svårt att skilja på vad som är myt och vad som är verklighet.

Men riktade radiovågor, de värmer ju upp och just hud och ögon hör till de organ som är mest känsliga för uppvärmningen och som tar skada först.

Det låter ju också helt galet. Alltså science fiction.

Ja, det låter lite tintin på något sätt.

Att mikrovågor kan värma upp, det vet vi. Vi har ju mikrovågsugnar hemma allihopa.

Så att det är tillräckligt starka mikrovågor, så värmer de ju vänad.

Och det finns ju historier sedan tidigare om, till exempel Havana-syndromet som var 2016.

Som då var amerikanska diplomater i Havana, på Cuba, som rapporterade att de blev yra, tappade minnet, fick ringningar i öronen.

Och sen har det avvärdats bland annat en CIA-rapport.

Och man då pratade om om man skulle kunna vara nocebo. Nocebo är en onda placebo. Placebo är den här goda effekten.

Man tror att något ger hjälp.

Exakt, exakt. Men nocebo är också verkligen en realitet.

Att man kan bli sjuk för att man är övertygad om att man har blivit giftad eller utsatt för någonting. Och då menade man länge att den här Havana-effekten, det var liksom en massikos av placebo där man blev övertygad om att man skulle vara påverkad.

Och då blev man det därför.

Men nu kom det faktiskt för bara ett år sedan en ny rapport från amerikansk underrättens i tjänst där man slår fast att troligaste förklaringen faktiskt är någon form av mikrovåg eller radiovågsvapen i det här fallet.

Kräml har i alla fall hävdade att de här anklagelserna om förgiftning under förhandlingar är en smutskastningskampanj. I teorin kan man tänka sig att en grupp ukrainiska förhandlare får sådana här placebo då.

Och inbildar sig att de blir förgiftade eller utsatta för radiovågor för att det finns en rädsla för att just det ska ske.

Ja, hade det bara varit ytcell och illamående till exempel så skulle man nog kunna säga det.

Men i det här fallet så var det ju en ganska påtagliga symptom som just de här väldigt svidande ögonen som rinner och rinner och flagnande hud.

Så att det skulle avfärdas som placebo, det tror jag knappast är någon huvudteori.

Nu i dag är huvudet av Alexei Navalny, som är i ett rörelsepris.

Navalny syns att de här huvudet kan vara resultatet av dem som är pojzen behind barren.

Men Ulrika, om vi återvänder till den ryska oppositionspolitiken Alexei Navalny, som överlevde den här Novichokkatacken i kalsongerna som du berättade om,

han sitter ju numera i ett ryskt fängelse och personer runt honom varna nu för att han kan ha blivit förgiftad igen.

Vad handlar det här om?

Ja, det handlar ju om att hans hälsa som länge har varit skräligt under hela fängelsevistelsen faktiskt nu har börjat försämrats.

Han har gått ner väldigt kraftigt i vikt. Han ska ha tappat 9 kilo på bara två veckor sägs det och också lida av svåra magsmärtor.

Och där har han ju en talesperson utanför fängelset, Kira Jarmisch.

A spokeswoman for the top Putin critic says Navalny is battling severe stomach issues.

Och hon skriver såhär på Twitter.

In prison, he could have been poisoned with something to make his health deteriorate slowly but steadily.

Att han alltså blivit sjuk på grund av ett gift då?

Ah, exakt.

Is there the capability? Yes, I mean Russian FSB scientists have worked for years, for decades essentially on slow acting poisons.

Och sen så finns det bedömare som till exempel Kristo Grosev på den undersökande site in Belinkat som hävdar att Ryssland länge har utvecklat också långsamverkande gifter.

Something that looks like a long-term battle with a virus or bacteria that would not look like they've been poisoned.

Then that could be passed to the Russian public as all he just died naturally.

Vad skulle det kunna vara för slags gift då?

Jag menar du som vet vad de här olika substanserna gör med kroppen?

Ja, vi vet ju inte vad det skulle vara för gift i så fall, men sådana här långsamma kroniska

förgiftningar.

Det handlar ofta om att det är ämnen som kan akumuleras i kroppen på något sätt.

Man brukar prata om kroniska metallförgiftningar, arsenik och lidsimmesont som under lång tid kan förgifta kroppen.

Just det här med väldigt svaghet och magsmärtor och illamående är någonting som man brukar förknippa med arsenikförgiftning till exempel.

Men samtidigt så vill ju om det är något specialutvecklat så vill de i antalen inte att det ska lämna spår i kroppen.

Så det kan ju också vara ett gift som om man återkommande utsätts för det bryter ner kroppen sakta men säkert.

Med allt det här har du berättat då om de här olika gifterna som verkar finnas i den ryska säkerhetstjänstens arsenal.

Människor som dör, andra som lyckas överleva.

Om man vet med sig att man kan bli en måltavla för det här så måste det konstant finnas en rädsla för att det ska ske.

Finns det en möjlighet att skydda sig?

Ja, det där med att tvätta händerna är ju en väldigt bra idé för att skydda sig mot det mesta.

Men samtidigt kan man väl säga att om någon vill förgifta en så är det ganska svårt att skydda sig helt och hållet om man inte ska leva som en fullkomligt paranoidmännisk.

Tack, Ulrika.

Och det var allt från Dagens Eko.